

LAWRENCE VENUTI KODUSTAMISE JA VÕÖRAPÄRASTAMISE DIHHOTOOMIA METAFOORIDE TÕLKEMEETODITE UURIMISE INSTRUMENDINA EESTI-VENE TÕLKES

Ekaterina Kornilitsina, Ingrid Rummo

Tartu Ülikool

Ülevaade. Eesti-vene meediatõlge on Eesti kultuuriruumis väga tähtsal kohal, kuid samas on seda tõlkesuunda Eesti tõlke traditsioonis siiaamaani vähe uuritud. Üks instrumente, mis võib aidata tõlkijal võimalike lahenduste mitmekesisuses orienteeruda, on Ameerika tõlkeuuriija Lawrence Venuti kodustava ja võõrapärestava tõlke dihhotoomia, mis seostab tõlkemeetodi valiku tõlke kultuurikontekstiga. Venuti dihhotoomiat kasutatakse tänapäeva tõlketeaduses erinevate tekstielementide tõlke uurimiseks. Nende hulgas on ka metafoor, mis on oma märkimisväärse kultuurilise varieerumise tõttu üks keerulisemaid tõlkeobjekte. Artikkel käsitleb Venuti kodustamise ja võõrapärestamise dihhotoomia kasutamise võimalust metafooride tõlkemeetodite uurimisel eesti-vene tõlkes telesaate “Pealtnägija” näitel. Kuigi “Pealtnägija” eesti-vene tõlkes on eelistatav tõlkemeetod kodustamine, on võõrapärestamist laialt kasutatud mittekonventsionaalsete, kontekstisidusate ja laenmetafooride tõlkimisel.

Märksõnad: eesti-vene tõlge, meediatõlge, tõlkemeetod, metafoor, kodustamine, võõrapärestamine, Lawrence Venuti

DOI: <https://doi.org/10.12697/jeful.2017.8.1.07>

1. Sissejuhatus

Uuringud on näidanud, et Eesti venekeelsetel telekanalitel on ulatuslik auditoorium, kuhu ei kuulu mitte ainult vene, vaid ka muu emakeelega Eesti elanikud. Praegu on Eestis võimalik vaadata 347 telekanalit, neist 27 eestikeelset ja 107 venekeelset (Jõesaar 2015). Statistikaandmete järgi vaatas nt 2016. aasta septembris telekanalit ETV+ kokku vähemalt 15 minutit 239 000 nelja-aastasest ja vanemat televaatajat, mis moodustab umbes 18% kogu Eesti elanikkonnast ja 72% Eesti venekeelsest elanikkonnast. ETV+-i kodulehte külastas septembris kokku 66 000 kasutajat, kusjuures 70% neist olid Eestist ja 9% Venemaalt (ERR-i statistika).

Olulise osa Eesti venekeelsete telekanalite kavast moodustavad eesti keelest ja muudest keeltest vene keelde tõlgitud saated. Tiheda konkurentsi tingimustes on pakutavate tõlkesaadete kvaliteet äärmiselt oluline. Samas on eesti-vene meediatõlget Eesti tõlketeaduse traditsioonis siiani vähe uuritud. Pole selge, millele peab eesti-vene tõlkija oma töös orienteeruma, milliseid kriteeriume järgima ja milliseid töövõtteid kasutama ning millest lähtuma tõlkemeetodite ja -strateegiatega valimisel.

Üks tõlketeoreetilisi kontseptsioone, mis võib aidata tõlkijal võimalike valikute mitmekesisuses orienteeruda, on Ameerika tõlkeuurija Lawrence Venuti kodustamise ja võõrapärastamise dihhotoomia. Venuti mudeli eeliseks võib pidada seda, et see ei piirdu tõlke keeleliste funktsioonidega, vaid võtab arvesse ka kultuurikonteksti. Käesolev artikkel käsitleb Venuti dihhotoomia kasutamise võimalust eesti-vene tõlke uurimisel Eesti kultuuriruumis. Artikli eesmärk on hinnata Venuti kodustamise ja võõrapärastamise opositsiooni sobivust metafooride tõlke uurimiseks eesti-vene tõlkesuunal.

Uurimuse objektiks valiti metafooride eesti-vene tõlked telesaates “Pealtnägija”. Lakoffi ja Johnsoni kognitiivse metafoori ehk mõiste-metafoori teooria järgi on metafoor üks inimtõlgemise põhjapanevaid mehhanisme, mis baseerub inimese vahetul füüsilisel kogemusel ja võimaldab tal mõtestada keerulisi abstraktseid kontseptsioone (Lakoff ja Johnson 2011). Seetõttu on mitte ainult ilukirjanduse keel, vaid ka üldkeel läbinisti metafoorne ning pole imekspandav, et meediakeeles esineb rohkesti metafoore. Kuigi inimeste füüsiline kogemus on kõigis maailma nurkades enamjaolt sarnane, on metafooridele siiski omane märkimisväärne kultuuriline varieerumine, mistõttu on nad üks keerulisemaid tõlkeobjekte.

2. Venuti kodustamise ja võõrapärastamise dihhotoomia

Venuti dihhotoomia eelduseks oli 1980-ndate lõpus – 1990-ndate alguses tõlketeaduses toimunud oluline muutus, mida Bassnett ja Lefevere (1990: 8) on nimetanud *kultuuriliseks pöördeks* (ingl *cultural turn*). Kui varem käsitleti tõlkimist kui ülekannet lähtekeelest sihtkeelde, siis nüüd hakati tõlkeprotsessi seostama eelkõige kultuuriga ja vaatlema kui keerulist suhtlust lähtekultuuri ja sihtkultuuri vahel (Munday 2009: 179). Üks silmapaistvamaid kultuurilise pöörde suuna esindajaid on USA tõlkeuurija Lawrence Venuti, kes on Kjetil Myskja (2013: 2) sõnul tänapäeva tõlketeaduses “mõjuv, kuid samas vastuoluline” isik.

Oma põhjanevas teoses “The Translator’s Invisibility” (2008), mille esmatrükk ilmus aastal 1995, käsitleb Venuti tõlkeprotsessi kui lähteteksti elementide asendamist sihtteksti elementidega, milles võtmerolli mängib tõlkija interpretatsioon. Tõlkeprotsessi lahutamatuks omaduseks on Venuti arvates *vägivaldsus* (ingl *violence*), kuna tõlge ei ole muud kui lähteteksti taasloomine sihtkultuuri väärtuste, uskumuste ja muude kontseptsioonide järgi (Venuti 2008: 14). Kui lähtetekst on võimaluste kogum, siis sihttekstis realiseeruvad need võimalused vaid ühel teatud viisil, mis sõltub nii tõlkija isiksusest kui ka kultuurilisest ja sotsiaalsest olukorrast ühiskonnas, kuhu ta kuulub (Venuti 2008: 13).

Tõlkija ees seisva valiku iseloomustuseks on Venuti kasutanud 19. sajandi saksa teoloogi ja filosoofi Friedrich Schleiermachi ideid (Venuti 2008: 13). Schleiermacher (2005: 149) eristas kaht tõlkemeetodit sõltuvalt sellest, kas tõlge lähendab autorit lugejale või vastupidi, lähendab lugejat autorile. Venuti (2008: 15) nimetab neid meetodeid vastavalt kodustamiseks (ingl *domestication*) ja võõrapäramiseks (ingl *foreignisation*). Kodustamine on Venuti (2008: 15) definitsiooni järgi lähteteksti taandamine sihtkultuuri väärtustele ning võõrapäramine on lähteteksti keelelise ja kultuurilise eripära tunnistamine ja säilitamine. Kodustav tõlge põhineb Venuti (2008: 17) sõnul ettekujutusel humanistlike ideede universaalsusest, millega on tihedalt seotud Piibli tõlkimise traditsioon. Selle ettekujutuse järgi ei ole kultuurilised erinevused olulised ning neid võib eirata, kui nad segavad mõtte edasiandmist. Võõrapäramine põhineb Venuti (2008: 15–16) definitsioonis võõra otsene ülekandmine lähtetekstist sihtteksti, vaid pigem sihtkeele ja -kultuuri normide teadlik rikkumine. Seega võivad võõrapäramise kriteeriumid sõltuvalt konkreetsest tõlkest erineda.

Kodustamise ja võõrapäramise opositsioon iseloomustab Venuti järgi tõlkimisprotsessi kõigepealt sotsiokultuurilisel ja eetilisel tasandil. Oma uurimistöös on Venuti mh kritiseerinud Briti ja Ameerika tõlke-traditsioonis valitsevat püüdlust ladususe (ingl *fluency*) poole ning on välja pakkunud võõrapäramisel põhineva tõlkemeetodi, mida on nimetanud resistentsuseks (ingl *resistance*). Resistentsus on Venuti (2008: 18) definitsiooni järgi tõlkemeetod, mis osutab vastupanu sihtkultuuri väärtustele, et rõhutada lähteteksti keelelist ja kultuurilist eripära. Võõrapäramine on seega Venuti käsitusel tõlkemeetod, mis on võimeline “demokraatlike geopoliitiliste suhete huvides vastu seisma etnotsentrismile ja rassismile, kultuurilisele nartsissismile ja imperialismile” (Venuti 2008: 16). Hoolimata sellest, et Venuti seostab kodustava

ja võõrapärastava tõlke opositsiooni kõigepealt postkoloniaalse maailma tõlketraditsioonidega, saab tema arvates võõrapärastamise mõistet sama hästi rakendada tõlkimisele ükskõik mis keelest ja mis keelde (Venuti 2008: 19).

3. Venuti dihhotoomia kriitikat

Venuti kodustamise ja võõrapärastamise dihhotoomia on pärvinud tõlkeuurijate seas positiivset vastukaja. Samas on Venuti ideid ka palju kritiseeritud.

Üheks Venuti dihhotoomia puuduseks arvatakse seda, et tema kasutatavad mõisted pole selgelt defineeritud. Venuti on aastate jooksul enda eelistatud tõlkemeetodi nimetamiseks kasutanud kolme sünonüümset terminit: *võõrapärastamine*, *resistentsus* ja hilisemates töödes *minoriseeriv tõlge* (Venuti 1998, 2008). Maria Tymoczko (2012: 176) täheldab, et terminite rohkuse tõttu Venuti töödes saab nendega liiga vabalt opereerida. Võõrapärastamine ei tähenda Tymoczko arvates veel originaalteksti eripära säilitamist, kuna tõlkimine võib muuta originaalteose “tekstuaalset ja kultuurilist representatsiooni” (nt teha ilukirjanduslikust tekstist mitteilukirjandusliku), hoolimata sellest, et tõlge ise vastab Venuti võõrapärastamise kriteeriumitele (Tymoczko 2012: 177).

Võõrapärastava ja kodustava tõlke tuvastamine ei vasta Tymoczko (2012: 179) arvates kopeeritavuse ja ülekantavuse nõudmisele, mida esitatakse igale teaduslikule meetodile, ning sõltub iga konkreetse uurija isiklikust hinnangust. Venuti võõrapärastamise ja resistentsuse mõisted ei ole Tymoczko arvates üldse defineeritavad formaalse ega funktsionaalse kategooriana, seetõttu on neid raske tõlkeuringutes rakendada. Samuti ei leidu Venuti töödes võõrapärasuse (või resistentsuse) kvantitatiivseid kriteeriume ehk Tymoczko sõnul puudub vastus küsimusele “Kui palju resistentsust peab ühes tõlkes olema, et see resistentseks lugeda?” (*ibid.*).

Tymoczko juhib tähelepanu ka sellele, et Venuti kriteeriumid on pigem normatiivsed kui deskriptiivsed: kodustava ja võõrapärastava tõlke vahel annab ta selgelt eelistuse võõrapärastamisele. Kuna Venuti käsitleb oma teostes eelkõige Ameerika Ühendriikides väljakujunenud tõlketraditsiooni, jõuab Tymoczko (2012: 181) järeldusele, et võõrapärastamise ja kodustamise opositsioon on rakendatav vaid tõlkimisele “võimsates lääneriikides” ega peegelda olukorda väiksemates maades.

Vastuväited on seotud ka sellega, et Venuti tööd ei selgu, mis tasemel saab kodustamise ja võõrapärastamise mõisteid rakendada:

kas tervikteksti, tekstilõigu, lause või üksiku elemendi (nt reaali või idiomaatilise väljendi) tasemel? Baker (2007: 152) arvab, et Venuti dihhotoomia ei ole rakendatav tervikteksti analüüsiks, sest tõlkija ei vali kunagi terve tõlkimistöe käigus üht ja sama tõlkemeetodit, vaid “pendeldab” eri valikute vahel. Kaldjärv (2007: 67) täheldab ka, et oleks raske leida teksti, kus kõigil teksti tasandil oleks järjepidevalt kasutatud vaid kodustamist või võõrapäramist. Tema sõnul ei muuda võõrapärase elementide olemasolu tõlget veel automaatselt võõrapärestavaks ning täiesti võõrapärane tõlge ei ole üldse võimalik, kuna see tähendaks sisuliselt teksti mittetõlkimist (Kaldjärv 2007: 68).

4. Venuti dihhotoomia kasutamine metafooride tõlkestrateegiate uurimiseks

Kaldjärve arvates toimib kodustamise ja võõrapäramise opositsioon hästi vaid reaali tõlkestrateegiate uurimisel, millega võõrapäramine Kaldjärve arvates tavaliselt piirubki (Kaldjärv 2007: 67). Siiski on Venuti dihhotoomiat edukalt kasutatud ka teiste tekstielementide tõlke uurimiseks. Üks põhjanevaid uurimusi, kus rakendatakse Venuti ideid, on Pederseni analüüs (2005) subtiitrites leiduvate keeleväliste kultuurispetsiifiliste viidete (ingl *extralinguistic culture-bound reference* ehk *ECR*) tõlkimisest¹. Keeleväline kultuurispetsiifiline viide on Pederseni (2005: 2) definitsiooni järgi lähtekeelne väljend, mis viitab mõnele lähtekultuuri elemendile. Tüüpilised keelevälised kultuurispetsiifilised viited on reaaliid, kuid Pederseni enda sõnul (*ibid.*) saab seda mudelit kohandada ka nt idioomide tõlkestrateegiate uurimiseks. Venuti kodustamise ja võõrapäramise² opositsiooni põhjal on Pedersen (2005: 3) välja töötanud skaala, kuhu võib paigutada tõlkestrateegiad sõltuvalt nende võõrapärestavast või kodustavast efektist. Võõrapäramise kriteerium on Pederseni uurimuses tõlkija sekkumine lähteteksti, kuna “vaevalt hakkab subtiitrite tõlkija [lähteteksti] sekkuma, et teha sihtteksti võõrapärasemaks” (“*it would be unlikely for a subtitler to intervene to make a TT [Target Text] more foreignized*”)

1 Mõiste *tõlge* asemel kasutab Pedersen terminit *edastus* (ingl *rendering*), kuna kõik tema vaadeldavad strateegiad ei sisalda tõlkimist (Pedersen 2005: 3).

2 Tõlkestrateegiate iseloomustuseks kasutab Pedersen termineid *lähtekeelele* ja *sihtkeelele orienteeritud* (ingl *Source Language oriented* ja *Target Language oriented*), kuna terminid *kodustamine* ja *võõrapäramine* ei sobi tema arvates juhul, kui tegu on tõlkimisega “suuremast” keelest “väiksemasse” (Pedersen 2005: 3).

(Pedersen 2005: 9). Siin võib näha vastuolo Venuti võõrapärastamise definitsooniga, kuna Venuti järgi ei ole võõrapärastamine võõrapärasuse otsene ülekandmine lähtetekstist sihtteksti, vaid pigem sihtkeele normide teadlik rikkumine, mis annab märku lähteteksti võõrapärasusest.

Pedersen (2005: 9) jaotab tõlkestrateegiad kahte gruppi sõltuvalt sellest, kas tõlkija sekkumine on minimaalne või maksimaalne. Võõrapärastavate ehk lähtekeelele orienteeritud tõlkestrateegiategi hulka kuuluvad Pederseni arvates tekstielemendi säilitamine (ingl *retention*), täpsustamine (ingl *specification*) ja mingil määral ka otsetõlge (ingl *direct translation*). Kodustavate ehk sihtkeelele orienteeritud strateegiategi hulka kuuluvad seevastu üldistamine (ingl *generalisation*), asendamine (ingl *substitution*) ja väljajätmine (ingl *omission*), ka mõned otsetõlke juhtumid. Pedersen täheldab, et praktikas erinevaid tõlkestrateegiad sageli kombineeritakse (Pedersen 2005: 9).

Mitu tõlkeuurijat on kasutanud Pederseni loodud kodustamise-võõrapärastamise skaalat ka teiste tekstielementide tõlke analüüsimiseks. Näiteks võib tuua Penttilä ja Muikku-Werner (2012) artikli, kus Venuti dihhotoomiat ja Pederseni skaalat on kasutatud idiomaatiliste väljendite tõlkestrateegiategi uurimiseks. Idiomaatiline väljend on Penttilä ja Muikku-Werner käsitluses mõiste, mis on lähedane nii Pederseni keelevälisele kultuurispetsiifilisele viitele kui ka meie uurimuse objektile ehk metafoorsele väljendile. Penttilä ja Muikku-Werner (2012: 124–125) täheldavad, et igal idiomaatilisel väljendil on lisaks denotatiivsele olemas ka konnotatiivne tähendus ehk sotsiaalsed konnotatsioonid, ajaloolised viited jms.

Idioomi konnotatiivne tähendus võib Penttilä ja Muikku-Werner järgi asuda nn *kultuuridevahelisel alal* (ingl *transcultural area*) ehk olla tuttav nii lähte- kui ka sihtkultuuri esindajatele (Penttilä, Muikku-Werner 2012: 127). Kultuuridevaheline ala (kus kultuuriline ülekandmine toimub siiski vaid ühes suunas) on välja kujunenud viimasel ajal nt inglise ja soome keele vahel, mistõttu ingliskeelsete idioomide tõlkimiseks kasutatakse Soome meedias üha rohkem otsetõlget (Penttilä, Muikku-Werner 2012: 133–135). Kuigi tänapäeval on Penttilä ja Muikku-Werner (2012: 136) sõnul normiks idioomide kodustamine, arvavad nad, et tõlkija peaks kaaluma ka idioomi võõrapärastava tõlke võimalust, eriti juhul, kui selle konnotatiivne tähendus lähtekeeles on oluline tervikteksti mõistmiseks. Penttilä ja Muikku-Werner (2012: 124) rõhutavad, et kodustamise ja võõrapärastamise dihhotoomia ei ole absoluutne ning need tõlkemeetodid on ühe ja sama kontiinumiga äärealad.

Belikova (2010) on kasutanud Pederseni mudelit poliitiliste metafooride tõlkestrateegiate uurimiseks soome-vene tõlkes. Valik metafoorse väljendi kodustamise või võõrapärasuse vahel sõltub Belikova (2010: 2) arvates eelkõige metafoori konventsionaalsusest: üldlevinud (sh “surnud”) metafooridel on tavaliselt olemas väljakujunenud tõlkevasted, innovatiivsete metafooride tõlkimise puhul valib tõlkija kodustava või võõrapärasustava tõlke vahel.

Oma uurimuses kasutab Belikova samuti Pederseni kodustamise-võõrapärasuse skaalat, kuid tema arvates ei saa kõiki tõlkija lahendusi üheselt arvata kas võõrapärasustava või kodustava tõlke hulka, sellepärast eraldab ta oma skaalal ka neutraalse tõlke ala (Belikova 2010: 5). Neutraalne tõlge on Belikova (2010: 7) definitsiooni järgi metafoori säilitamine, mis on sama võõras nii lähte- kui ka sihtkeelse teksti lugejale.

Belikova lähenemisviisi uudsus seisneb ka selles, et erinevalt ülalmainitud uurijatest ei seosta ta üksikuid tõlkestrateegiaid kindlalt skaala võõrapärasuse või kodustamise alaga, vaid arvab, et üks ja sama strateegia võib olla erinevate tõlkemeetodite tööriistaks (Belikova 2010: 4). Seega tekib lineaarse skaala asemel kontiinum, kus piirid eri tõlkemeetodite vahel on hajusad (vt Belikova 2010: 5).

Belikova artikkel on ülalmainitud uurimuste seas ainuke, kus on püütud välja arendada võõrapärasuse kvantitatiivseid kriteeriume. Tõlke võõrapärasuse kriteeriumiks on Belikova uurimuses sihtkeelse metafoorse väljendi esinemissagedus keelekorpuses ja internetis (Belikova 2010: 4). Kuigi Belikova hinnangul võib näiteks 100 mln sõnaga keelekorpuses 17 korda esinevat fraasi pidada sihtkeelse suhtes võõrapäraseks, 600 korda esinevat fraasi aga emakeelseks (Belikova 2010: 5–6), ei jõuta tema uurimuses siiski kindla võõrapärasuse kriteeriumini.

Ülaltoodud uurimistööd näitavad, et Venuti dihhotoomiat kasutatakse edukalt väga erinevate tekstielementide tõlkemeetodite uurimiseks, kusjuures uurijad tõlgendavad Venuti ideid üsna vabalt ning määravad ise kodustava ja võõrapärasustava tõlke kriteeriume vastavalt uurimisobjekti eripärale. Ka käesolevas uurimuses kasutatakse Venuti dihhotoomiat ülalmainitud tõlkeuurijate eeskujul pigem vundamendina, millele rajatakse analüüsi täpsemad kriteeriumid.

5. Materjal ja meetod

Analüüsitava materjali moodustasid oli 2014. ja 2016. aastal eetris olnud telesaade “Pealtnägija” ja selle tõlked vene keelde. 2014. aastal kasutati “Pealtnägija” venekeelses versioonis subtiitreid ning 2016. aastal dublaaži. Uurimise käigus analüüsiti kuut juhuslikult valitud saadet pikkusega umbes 45 minutit.

Uurimise objektiks olid eestikeelsed metafoorsed väljendid ja nende venekeelsed tõlkevasted. Metafoorse väljendi all mõisteti käesolevas uurimuses väljendit³, mille taga on mõni Lakoffi mõistemetafoor ehk projitseerivad suhted kahe kognitiivse valdkonna vahel. Kokku analüüsiti 604 metafoorse väljendi tõlget, mida sisaldavatest lausetest koostati paralleelkorpus.

Analüüsi meetodiks oli lähte- ja sihttekstis kasutatud metafoorsete väljendite võrdlemine, mille abil selgitati välja kasutatud tõlkemeetodid. Tõlkemeetodi⁴ all mõistetakse käesolevas uurimuses tõlkimisprotsessi üldist suundumust ehk seda, kas metafoori sobitatakse sihtkeele ja -kultuuri normidega või vastupidi, antakse märku selle pärinemisest teisest keelest ja kultuurist.

Analüüsi alusel jaotati väljendid ja nende tõlked kolme gruppi: kodustav, neutraalne ja võõrapärastav tõlge. Väljendite jaotamine gruppidesse põhines kahel kriteeriumil: 1) mil määral on algupärast mõistemetafoori tõlkeprotsessi käigus muudetud ning 2) kuidas tulemus mõjub sihtkeelsele lugejale, sõltumata sellest, milliseid konkreetseid tõlkestrateegiaid on tõlkija kasutanud.

Võõrapärastavaks peetakse käesolevas uurimuses tõlget, kus tõlkija sekkumine lähtekeelses metafoori oli minimaalne ning tulemus sihtkeele ja -kultuuri suhtes võõrapärane. Neutraalseks peetakse sellist tõlget, mille puhul eesti- ja venekeelne metafoor langevad kokku ning tõlke tulemus ei mõjunud sihtteksti lugejale võõrapärasena, hoolimata sellest, et tõlkija sekkumine lähteteksti oli minimaalne. Kodustavaks peeti tõlget, mille puhul tõlkija oli lähtekeelset väljendit aktiivselt sobitanud sihtkeele ja -kultuuri normidega, nii et see ei mõjunud sihtkultuuri

3 Mõistemetafoori teooria ei määra rangelt seda, kuidas näevad välja konkreetset mõistemetafoori esinemisjuhtumid keeles, ehk neid võib otsida grammatilise konstruktsiooni, fraasi, lause, tekstiosa või teksti tasandil. Käesolevas uurimuses otsiti metafoorseid väljendeid fraasi tasandil.

4 Tõlketeaduses ei ole siiani välja kujunenud tõlkemeetodi, -strateegia ja -tehnikat üldkasutatavaid definitsioone ning nende terminite kasutus sõltub konkreetse uurija eelistusest (vt Molina ja Albir 2002).

lugejale enam võõrapärasena. Kodustava tõlke hulka arvati ka lähteeelse väljendi väljajätmine.

Kriteeriumid, mida kasutati käesolevas uurimuses tõlkemeetodi hindamiseks, on võimalik kokku võtta järgmise tabeli kujul.

Tabel 1. Tõlkemeetodi hindamiskriteeriumid

	Tõlkija sekkumine	Tõlge mõjub sihtkultuuri lugejale
Võõrapärasustav tõlge	minimaalne	võõrapärasena
Neutraalne tõlge	minimaalne	loomulikuna
Kodustav tõlge	maksimaalne	loomulikuna

Tõlke võõrapärasuse hindamise instrumendina kasutati nii uurijate keeletaju kui ka vene keele rahvuslikku korpus (VKRK), kontrolliti ka metafoorsete väljendite esinemist internetis.

6. Tulemused

Kõige levinumaks tõlkemeetodiks analüüsitud materjalis oli kodustamine. Kodustavat tõlget on kasutatud 362 juhul 604-st ehk 60%-l juhtudest. Metafoorsete väljendite kodustamiseks kasutati erinevaid tõlkestrateegiaid, sh metafoori asendamist, parafraseerimist, üldistamist, väljajätmist ja muid võtteid.

Tabelis 2 on esitatud uurimuse arvulised andmed saadete kaupa.

Tabel 2. Telesaates “Pealtnägija” metafoorsete väljendite tõlkimisel kasutatud tõlkemeetodid

	Kodustav tõlge	Neutraalne tõlge	Võõrapärasustav tõlge	Kokku
“Pealtnägija”, 06.09.2014	52	35	7	94
“Pealtnägija”, 13.09.2014	64	57	9	130
“Pealtnägija”, 27.09.2014	42	30	7	79
“Pealtnägija”, 23.01.2016	85	27	8	120
“Pealtnägija”, 12.03.2016	53	20	8	81
“Pealtnägija”, 16.04.2016	66	29	5	100
	362	198	44	604

Näites 1 esineb eestikeelses tekstis metafoorne väljend *parklate kasumid on kokku kuivanud*. Eesti keele seletav sõnaraamat on verbi *kokku kuivama* otseseks tähenduseks märgitud ‘kuivetuma, kõhetuma, kehaliselt otsekui kokku tõmbuma’ (nt vanainimene kuivab kokku) ning ülekantud tähenduseks ‘kahanema, väheseks, napiks jääma’ (EKSS). Teisisõnu põhineb see metafoorne väljend mõistemetafooril VÄHENEMINE ON KUIVAMINE. Vene keeles seda mõistemetafoori ei esine, seetõttu asendas tõlkija selle venekeelsele lugejale harjumuspärasema orientatsioonimetafooriga SUUR ON ÜLEVAL, VÄIKE ON ALL: *прибыль от парковок упала* ‘parklate kasum on langenud’.

Näide 1

Saharovi mitu konkurenti väitsid “Pealtnägijale”, et **parklate kasumid on kokku kuivanud** ja ühe keskmise suurusega parkla pealt võib mustalt teenida 1000–2000 eurot kuus.

Несколько конкурентов Сахарова говорили “Очевидцу”, что **прибыль от парковок упала**, с одной средней парковки можно по-черному заработать 1000–2000 евро в месяц.

‘Mitu Saharovi konkurenti rääkisid “Pealtnägijale”, et **parklate kasum on langenud**, ühe keskmise parkla pealt võib mustalt teenida 1000–2000 eurot kuus.’

“Pealtnägija”, 06.09.2014

Käesolevat analüüsi kinnitavad ka korpuse andmed: vene keele rahvuslikus korpuses esineb väljend *прибыль упала* ‘kasum on langenud’ 92 korda, *прибыль усохла* ‘kasum on kokku kuivanud’ ei esine aga kordagi. Kuigi Google’i otsingumootoriga leiame internetist 119 venekeelset teksti, kus esineb väljend *прибыль усохла* ‘kasum on kokku kuivanud’ (väljend *прибыль упала* ‘kasum on langenud’ esineb seevastu 37 800 venekeelses tekstis), on paljud neist tekstidest tõlgitud eesti keelest. Metafoorse väljendi sõnasõnalist tõlget saab sellisel juhul pidada võõrapärasamise näiteks.

Teisel kohal oli analüüsitud materjalis neutraalne tõlge: seda tõlkemeetodit kasutati 198 juhul 604-st ehk 33%-l juhtudest. Neutraalse tõlke strateegiaks oli otsetõlge ehk sõnasõnaline tõlge. Tõlkimise käigus oli tõlkija mõnikord teinud ka vajalikke grammatilisi või süntaktilisi muudatusi, mis ei puudutanud siiski mõistemetafoori kui sellist. Näites 2 on esitatud juhtum, kus eesti- ja venekeelne mõistemetafoor langevad kokku. Eesti keele seletavas sõnaraamatus on verbi *kõikuma* otseseks tähenduseks märgitud ‘edasi-tagasi v üles-alla liikuma, õõtsuma’, ülekantud tähenduseks aga ‘mitte ühesugune olema, teatud piirides vahelduma, ebakindel olema’ (EKSS). Nii eesti- kui ka venekeelne

metafoorne väljend põhinevad käesoleval juhul ühel ja samal mõiste-metafooril KVALITEET ON ESE ja sellest tuleneval metafooril (KVALITEEDI) VAHELDUMINE ON ÕÖTSUMINE.

Näide 2

Raske on konkreetseid juhtumeid kommenteerida, kui **materjalide kvaliteet võib olla kõikuv**.

Трудно комментировать конкретные случаи, если **качество материалов может колебаться**.

‘Raske on kommenteerida konkreetseid juhtumeid, **kui materjalide kvaliteet võib kõikuda**.’

“Pealtnägija”, 27.09.2014

Vene keele rahvuslikus korpuses ülaltoodud metafoorset väljendit küll ei leidu, kuid internetis esineb fraas *качество колеблется* ‘kvaliteet kõigub’ 3700 korda ja *качество может колебаться* ‘kvaliteet võib kõikuda’ 1960 korda. Sellest saab järeldada, et metafoor ei ole vene keele suhtes täiesti võõrapärane, kuigi ei ole ka massiliselt levinud.

Võõrapäramistav tõlkemeetodit kasutati analüüsitud materjalis kõige vähem: 44 juhul 604-st ehk 7%-l juhtudest. Võõrapäramise peamiseks strateegiaks oli otsetõlge, mõnikord kasutas tõlkija võõrapäramise rõhutamiseks ka muid vahendeid, nt pani fraasi jutumärkidesse või varustas selle kommentaariga.

Näites 3 on vene keelde sõna-sõnalt tõlgitud metafoorne väljend *räpane kohtuvaidlus*. Eesti keele seletava sõnaraamatu järgi on sõna *räpane* otsene tähendus ‘kasimata, määrdunud, ropane’, piltlik aga ‘alatu, nurjatu’. Mõistemetafoori AUSUS ON PUHTUS järgi saab moodustada piltlikke väljendeid ka vene keeles, nt *räpane laim – грязная клевета, räpane skandaal – грязный скандал*, kuid mitte kõigile sellel mallil põhinevatele eestikeelsetele fraasidele ei leidu vene keeles analoogiat. Väljendit *грязный спор* ‘räpane vaidlus’ vene keele rahvuslikus korpuses ei leidu ning internetis esineb see vaid 510 korda ja sageli jutumärkides.

Näide 3

Kohe pärast kohtumaratoni algust kadus võlgu jäänud Parklinn Grupp orbiidilt, Saharov asutas kaks uut firmat ning justnagu ei olekski mingit **räpast kohtuvaidlust**, jätkas linn talle oma vara üürimist.

Сразу после начала судебного марафона задолжавшая фирма Parklinn Grupp исчезла с орбиты, Сахаров основал две новые фирмы и, как будто бы не было никакого **грязного судебного спора**, город вновь сдавал ему в аренду свое имущество.

‘Kohe pärast kohtumaratoni algust kadus võlgu jäänud firma Parklinn Grupp orbiidilt, Saharov asutas kaks uut firmat ning justnagu ei olekski mingit **räpast kohtuvaidlust**, andis linn talle uuesti oma vara rendile.’

“Pealtnägija”, 13.09.2014

Kui kodustamise tuvastamine tõlkes ei valmistanud uurimuse autoritele erilisi raskusi, siis neutraalse ja võõrapärastava tõlke eristamine ei olnud alati sugugi nii lihtne. Analüüsitud tõlgetes esines ka palju väljendeid, mida saab artiklis sätestatud kriteeriumide järgi arvata kas neutraalse või võõrapärastava tõlke hulka, kuid nad jäävad Venuti opositsioonist väljapoole.

Kuna Venuti kodustamise ja võõrapärastamise opositsioon põhineb kõigepealt Briti ja Ameerika tõlketraditsioonil, on tema mudeli järgi tõlkeprotsessis kaks osalist: lähte- ja sihtkeel, kusjuures sihtkeelt ja -kultuuri iseloomustab kõrgem staatus ja võimupositsioon. Praktikas tuleb aga ette situatsioone, kus lähte- ja sihtkeele suhted on keerulisemad ning tõlkeprotsessi sekkub ka kolmas osaline: mõni keel, mis mõjutab oluliselt nii lähte- kui ka sihtkeelt. Eesti-vene-eesti tõlke puhul on selliseks keeleks inglise keel: nii eesti kui ka vene keeles levib viimasel ajal rohkesti angliksisme, sh ingliskeelsed laenmetafoore. Seejuures on loomulik, et laenmetafooride juurdumise protsessi kiirus varieerub sõltuvalt keelest ja konkreetsest metafoorist ning üks ja sama metafoor ei pruugi kahes keeles sama hästi koduneda.

Näites 4 on tegemist ingliskeelse metafoorse väljendi *the fledg(e)-ling year* ‘kollanoka-aasta’ toortõlkega, mille tõlkija on omakorda sõnasõnalt vene keelde tõlkinud. Väljend *kollanokk – желторотый птенец* on mõlemas keeles üsna tavapärane, kuid fraas *kollanoka-aasta* esineb eestikeelses internetis vaid kümnekond korda ning venekeelses mitte ühtegi korda. Metafoori võõrapärasust mõlemas keeles rõhutab väljend *niinimetatud – т.н. (так называемый)*. Kuigi formaalselt kuulub see juhtum võõrapärastava tõlke hulka, ei ole tõlke võõrapärasus tingitud mitte lähtekeele eripära säilitamisest, vaid sellest, et lähtekeelne väljend on omakorda toortõlge kolmandast keelest.

Näide 4

Esimese Eesti kodanikuna NFL-i jõudnud Hundil on möödast küll alles esimene, **niinimetatud kollanoka-aasta**, kuid sellegipoolest on kogu liiga üks pikem ja jõulisem mängija murdnud ennast siinsete fännide südameisse.

Для Хунтя, первого гражданина Эстонии в NFL, прошел лишь первый год, **т.н. год желторотого птенца**, но, несмотря на это, он один из самых высоких и сильных игроков в лиге, и он завоевал сердца фанатов.

‘Hundil, esimesel Eesti kodanikul NFL-is on möödas alles esimene aasta, nn kollanoka-aasta, kuid vaatamata sellele on ta üks kõige pikemaid ja jõulisemaid mängijaid liigas ning on võitnud fännide südamed.’

“Pealtnägija”, 13.09.2014

Analüüsitud materjalis esines üsna palju tõlkepaare, mille aluseks on tõlkelaen kolmandast keelest. Mõned neist on nii lähte- kui ka sihtkeeles suhteliselt võrdselt juurdunud, nt *rahapesu* – *отмывание денег* (ingl *money laundering*), mõned kõlavad seevastu vene keeles võõrapäraselt, nt *riiulifirma* – *полочная фирма* (ingl *shelf company*), *narko-muul* – *наркомул* (ingl *drug mule*). Siin tuleb aga arvesse võtta seda, et mitte ainult inglise keel ei mõjuta mõlemat keelt, vaid eesti keele ja eestivenelaste vene keele vahel on ka vastastikune mõju⁵. Eesti-vene keelekontakte ei ole autorite teada veel metafoori tasandil uuritud, kuid võib oletada, et eesti keeles juurdunud ingliskeelne metafoorne väljend võib keelekontaktide kaudu tulla hõlpsasti ka eestivenelaste vene keelde.

Võõrapärasuse allikaks tõlkes ei pruugi olla ainult laenmetafoorid, vaid ka tegijaspetsiifilised ehk mittekonventsionaalsed metafoorid, mis kannavad endas lisaks tähenduslikule ka stilistilist komponenti. Mittekonventsionaalse metafoori puhul võib tõlkija valida võõrapärasava tõlkemeetodi, et säilitada individuaalse kõnepruugi eripära.

Näites 5 on tegemist lõiguga intervjuust Hannes Võrnoga, kus oli juttu Eesti Olümpiakomitee tegevusest. Kritiseerides olümpiakomitee tegevust, kasutas Hannes Võrno metafoorset konstruktsiooni *verstapostid või siis piiripostid on natukene lääbakil (...) raha poole või poliitika poole, võimu suunas*. Eesti keele seletava sõnaraamatu järgi on sõnal *verstapostid* olemas ülekantud tähendus ‘oluline, murrangu-line sündmus’, nt *ajaloo verstapostid* (EKSS). Samuti võib oletada, et sõna *lääbakil* kasutus põhineb mõistemetafooril *SIRGE ON HEA, KALDNE/KÖVER ON HALB*. Originaalse metafoori keerukus ja mitmekihilisus võis olla sõnasõnalise tõlkestrateegia valiku põhjus.

Näide 5

Ja see on see, nagu ma ka ühes kommentaaris ütlesin, et **verstapostid või siis piiripostid on natukene lääbakil**. Ja see tähendab seda, et **nad on lääbakil kas siis raha poole või poliitika poole, võimu suunas**.

Как я сказал в одном из своих комментариев, **верстовые столбы накренились в направлении денег, политики, власти в целом**.

5 Eesti-vene keelekontaktide kohta vt nt Verschik 2016.

‘Nagu ma ühes oma kommentaaris ütlesin, **verstapostid on raha, poliitika, võimu tervikuna suunas kaldunud.**’

“Pealtnägija”, 23.01.2016

Üheks Venuti võõrapärastamise ja kodustamise opositsiooni puuduseks on ka see, et see mudel ei arvesta võimalike tõlkevigadega. Sihtkeele normide rikkumise põhjuseks ei ole alati teadlik võõrapärastav tõlge, mille abil tõlkija üritab lähteteksti eripärast märku anda, vaid ka juhuslikud tõlkevead, mis on tingitud tõlkija väsimusest, tähelepanematuses või puudulikust väljendusoskusest. Näites 6 oli tõlkija eesmärk ilmselt lähtekeelne väljend kodustada, kuid tulemus jäi siiski sihtkeele suhtes võõrapäraseks.

Näide 6

Ma loodan, et selliste tegudega, mida nüüd geikogukond on üles näidanud, on see **väide sajabrotsendiliselt ümber lükatud!**

Надеюсь, что этими делами, которые показало гей-сообщество, это **утверждение полностью опрокинуто!**

‘Loodan, et selliste tegudega, mida geikogukond on üles näidanud, on see **väide täiesti ümber aetud!**’

“Pealtnägija”, 06.09.2014

Tõlkevea põhjus on selles, et eestikeelset verbi *ümber lükkama* on võimalik vene keelde tõlkida kahel viisil: otseses tähenduses *опрокинуть* ‘(eset) ümber ajama, ümber lükkama’ ning ülekantud tähenduses *опровергнуть* ‘(väidet) ümber lükkama’. Vene keele normidele vastaks käesoleval juhul teine variant: *утверждение опровергнуто* ‘väide on ümber lükatud’.

7. Arutelu ja kokkuvõte

Metafooride tõlkimise analüüs telesaate “Pealtnägija” näitel tõi välja, et valdavaks tõlkemeetodiks eesti-vene meediatõlkes on kodustamine, mida kasutati 60%-l juhtudest. Kodustava meetodi ulatuslikku kasutamist võib seletada sellega, et “Pealtnägija” ühendab info- ja meelelahutuslikke funktsioone ning kodustatud tõlge hõlbustab oluliselt info vastuvõtmist. Samas kannavad metafoorid endas lisaks konnotatiivsele tähendusele ka denotatiivset, mis võib kodustamise tulemusel kaduma minna.

Uuritud materjal oli teisel kohal neutraalne tõlge, mida kasutati 33%-l juhtudest. See räägib eesti- ja venekeelsete metafooride sarnasusest, mida võib omakorda seletada nii kultuurikontaktidega kui ka inimkogemuse universaalsusega.

Kõige vähem kasutati metafoorsete väljendite tõlkimiseks võõrapärasust: võõrapärasustav tõlge esines vaid 7%-l juhtudest. Võõrapärasuse tagasihoidlikku kasutamist võib seletada sellega, et võõrapärasuse elementide olemasolu tekstis nõuab vaatajalt rohkem vaimseid pingutusi, kuna nad tõmbavad paratamatult vaataja tähelepanu saate sisult kõrvale. Metafoori võõrapärasustavat tõlget kasutati enamasti juhtudel, kus ei sobinud ei kodustav ega neutraalne lahendus, näiteks mittekonventsionaalse või kontekstiga tihedalt seotud keeruka metafoori puhul.

Käesolevas uurimuses arvati võõrapärasustava tõlke hulka kõik lahendused, mille tulemuseks oli väljend, mida ei esine sihtkeele kõneleja tavalises kõnepruugis. Seejuures ei võetud arvesse, kas võõrapärasuse element oli tekkinud tõlke tulemusel või kanti lähtetekstist üle, kas tõlkija on sihtkeele norme rikkunud teadlikult või kogemata. Seega on võõrapärasuse käsitlus käesolevas uurimuses laiem kui Venuti mudelis, kus võõrapärasustamine on eelkõige sihtkeele normide teadlik rikkumine, mille eesmärgiks on anda märku originaalteksti pärinemisest teisest kultuurist.

Uurimuse autorid on jõudnud ka järelduseni, et suhted lähte- ja sihtkeele vahel võivad olla keerulisemad kui Venuti mudelis. Lähte- ja sihtkeelt võib tugevalt mõjutada mõni kolmas keel, milleks eesti-vene tõlke puhul on inglise keel. Lisaks sellele võivad lähte- ja sihtkeel teineteist mõjutada, mida on näha eesti keele ja eestivenelaste vene keele näitel. Need keelekontaktid raskendavad võõrapärasuse määra hindamist.

Uurimuses kasutati võõrapärasuse hindamiseks lisaks kvalitatiivsele ka kvantitatiivset meetodit ehk kontrolliti metafoori esinemissagedust keelekorpuses ja internetis. Väljendi suhtelise esinemissageduse uurimine annab võimaluse välja arendada võõrapärasustamise hindamise kvantitatiivsed kriteeriumid. Samas kaasnevad selle meetodi kasutamisega eesti-vene tõlke puhul mõned probleemid. "Pealtnägija" peamine auditoorium on eestivenelased, kelle vene keel on eesti keele mõju all paljuski muutunud ning seetõttu võivad nad tajuda harjumuspärasena ka selliseid metafoore, mis Venemaa venelastele tunduvad võõrapärased. Siiski on keelekorpuste kasutamine hea abivahend metafooride tõlke analüüsil.

Uurimuse põhjal võib väita, et Venuti kodustamise ja võõrapäras-
tamise opositsioon on sobiv instrument metafooride tõlke uurimiseks
eesti-vene tõlkesuunal. Kuigi uurimus näitas, et eesti-vene meediatõlkes
püütakse võõrapärasvat lahendust pigem vältida, õnnestus autoritel
just võõrapärasava tõlke rühmast leida tõlke probleemseid kohti, mis
valmistavad tõlkijatele raskusi. Tõlkemeetodite analüüs kodustamise ja
võõrapärasdamise seisukohast võib aidata tõlkijal läheneda tõlkeprot-
sessile teadvustatumalt ning arendada välja raskete kohtade ületamiseks
vajalikud tõlkestrateegiad, et saavutada soovitud tulemus, mis parandab
kokkuvõttes meediatõlke kvaliteeti.

Address:

Ekaterina Kornilitsina, Ingrid Rummo
Tartu Ülikool
Eesti ja üldkeeleteaduse instituut
Jakobi 2, IV korrus
51014 Tartu, Eesti
E-post: kornil@ut.ee, ingrid.rummo@ut.ee

Kirjandus

- Baker, Mona (2007) "Reframing conflict in translation". *Social Semiotics* 17 (2), 151–169.
- Bassnett, Susan and Andre Lefevere (1990) *Translation, history and culture*. London: Printer Publishers.
- Belikova, Alexandra (2010) "Poliittinen metafora suomi–venäjä-käännöksissä: Kognitiivinen lähestymistapa". *MikaEL Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu. Electronic proceedings of the KäTu symposium on translation and interpreting studies* 4. <http://www.sktl.fi/@Bin/40672/Belikova_MikaEL2010.pdf>. Vaadatud 09.11.2016.
- EKSS = Eesti keele seletav sõnaraamat. <<http://www.eki.ee/dict/ekss/>>. Vaadatud 09.11.2016.
- ERR-i statistika = ERRi telekanalite vaadatavuse statistika septembris. <<http://info.err.ee/v/statistika/f412d267-e157-4fb8-99af-4897254b92e8/erri-telekanalite-vaadata-vuse-statistika-septembris>>. Vaadatud 09.11.2016.
- Jõesaar, Andres (2015) "Telekanalite vaadatavus Eestis enne ja pärast 28. septembrit". *Riigikogu Toimetised* 32/2015: 39–45.
- Kaldjärv, Klaarika (2007) *Autor; jutustaja, tõlkija. Borgese autofiktsioonid eesti keeles*. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. <<http://www.ekl.ee/tolkijad/up/uploads/Kaldjarv.pdf>>. Vaadatud 09.11.2016.

- Lakoff, George ja Mark Johnson (2011) *Metafoorid, mille järgi me elame*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Lakoff, George (1992) "The contemporary theory of metaphor". In Andrew Ortony, ed. *Metaphor and thought* (2nd edition), 202–251. Cambridge: Cambridge University Press.
- Munday, Jeremy, ed. (2009) *The Routledge companion to translation studies*, revised edition, Oxon: Routledge.
- Myskja, Kjetil (2013) "Foreignisation and resistance: Lawrence Venuti and his critics". *Nordic Journal of English Studies* 12(2): 1–23. <<http://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/njes/article/view/2201/1957>>. Vaadatud 09.11.2016.
- Molina, Lucia and Amparo Hurtado Albir (2002) "Translation techniques revisited: a dynamic and functionalist approach". *Meta* XLVII, 4, 498–512.
- Pedersen, Jan (2005) "How is culture rendered in subtitles?" *MuTra 2005 – Challenges of Multidimensional Translation: Conference Proceedings*, 1–18. <http://www.euroconferences.info/proceedings/2005_Proceedings/2005_Pedersen_Jan.pdf>. Vaadatud 09.11.2016.
- Penttilä, Esa and Pirkko Muikku-Werner (2012) "Domestication and foreignization in figurative idiom translation". In Hannu Kemppanen, Marja Jänis, Alexandra Belikova, eds. *Domestication and foreignization in translation studies*, 121–138. Berlin: Frank & Timme.
- Schleiermacher, Friedrich (2005) "On the different methods of translating". In André Lefevere, ed. *Translation/history/culture: a sourcebook*, 141–166. London, New York: Routledge.
- Tymoczko, Maria (2012) "Tõlkimine ja poliitiline angažeeritus. Aktivism, sotsiaalne muutus ja tõlkimise roll geopolitiilistes nihetes". *Methis. Studia humaniora Estonica* 2012, 9/10, 165–188.
- Venuti, Lawrence (1998) *The scandals of translation: Towards an ethics of difference*. London: Routledge.
- Venuti, Lawrence (2008) *The translator's invisibility*. London & New York: Routledge.
- Verschik, Anna (2016) "Mixed copying in blogs: evidence from Estonian-Russian language contacts". *Journal of Language Contact* 9, 186–209.
- VKRK = Vene keele rahvuslik korpus = Nacional'nyi korpus russkogo jazyka. <<http://ruscorpura.ru/>>. Vaadatud 09.11.2016.

Abstract. Ekaterina Kornilitsina, Ingrid Rummo: Lawrence Venuti's dichotomy of domestication and foreignization as a research instrument for translation methods of metaphor in Estonian-Russian translation. Estonian – Russian media translation occupies an important place in the cultural space of Estonia, although there are only a few studies on this translation direction. One of the instruments that may help a translator to choose between possible solutions is the translation dichotomy of domestication and foreignization by the American translation theorist Lawrence Venuti. This opposition connects the choice of a translation method with the cultural

context of the translated text. Venuti's dichotomy is used in contemporary translation research to study various text elements, among them metaphor. Metaphor is considered to be one of the most complex translation objects due to its remarkable cross-cultural variation. This article discusses the use of Venuti's dichotomy for researching the translation methods of metaphors in the Estonian-Russian translation of the TV programme "Pealtnägija" ("Spectator"). Although the preferred translation method was domestication, foreignization was also widely used for unconventional, context-related and borrowed metaphors.

Keywords: domestication, foreignization, media translation, Estonian-Russian translation, Lawrence Venuti, metaphor, translation method